

مختصری از

زندگانی مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد یعقوبی (مدظله العالی)

آیت الله العظمی شیخ محمد یعقوبی (مدظله العالی) در صبحگاه میلاد حضرت رسول اکرم ﷺ در سال (۱۳۸۰ هـ ق) ، مطابق سپتامبر (۱۹۶۰ میلادی) در خانواده ای معروف و مشهور در دینداری و سخنوری و شعر دیده به جهان گشود.

کتابهای شعرو فرهنگ و ادب بخشی از آثار آنها را در خود جای داده است وی همانند پدرشان شیخ موسی - صاحب نشریه الایمان - (در نجف اشرف چاپ و منتشر می شد) ، وجد مادری ایشان شیخ مهدی و جد پدری ایشان شیخ یعقوب که از پرورش یافتگان مکتب عرفانی و اخلاقی مرحوم شیخ جعفر شوشتری(ره) و مرحوم شیخ حسین قلی همدانی (ره) بشمار می آیند، می باشند.

ایشان در سال (۱۹۶۸ میلادی) همپای پدر که از فعالان دینی و سیاسی و اجتماعی بودند عازم بغداد شدند ، پدرش از همراهان مرحوم شهید سید مهدی حکیم فرزند مرجع بزرگ مرحوم آیه الله العظمی سید محسن حکیم (قه) که از رهبران دینی و اجتماعی بغداد بودند میباشد.

از دوران کودکی با شرکت در مجالس سخنرانی پدرش و در بازگو کردن آن مطالب هنگام بازگشت به خانه برای مادرشان معارف دینی را فرا گرفت. اشارات پدر ایشان به استعداد وافر و نبوغ زود هنگام او در جمع و حضور علما و فضلا موجب تشویق و ترغیب بیشتر ایشان به مطالعه شد و در کمتر از ده سالگی مطالعه را شروع و در همان دوران و قبل از سن بلوغ موضوع مبسوطی را با عنوان (الخرم أم الخبائث) تالیف کردند، و رفته رفته سیر مطالعاتی خود را تخصصی تر دنبال میکردند.

در ابتدای دهه ی هفتاد میلادی در موسم تعطیلات تابستانی وارد حوزه علمیه کوچکی که مرحوم سید علی علوی در کوی عبیدی بغداد تأسیس کرده بود ، شدند.

ایشان تحصیلات دانشگاهی خود را در بغداد گذراندند و با گرفتن لیسانس مهندسی عمران و شهر سازی از دانشکده عمران دانشگاه بغداد در سال (۱۹۸۲ میلادی) فارغ التحصیل شدند.

در آن زمان جنگ ایران و عراق شعله ور شده و رفتن به خدمت سربازی الزامی بود، اما شخصیت تربیت یافته مکتب اسلام مانع از آن میشد که حتی برای یک لحظه لباس ظلم را بر تن کند و از جمله اعوان آن باشد و با وجود اینکه در اثر کثرت جاسوسان و مزدوران رژیم بعث فرار از خدمت ناشدنی بود و یا فرار به قیمت جانش تمام میشد، اما با این حال ایشان تنهایی و در کنج خانه نشستن را بر حضور در اجتماع ترجیح داده و ملازم در و دیوار شدند.

اما این فرصت خوبی بود تا با فراغ بال به تفکر و تحقیق و تالیف خود برسند ، در آن زمان شروع به نوشتن و تالیف پرداختند، از جمله نوشته های ایشان در آن دوران کتاب (دور الأئمة فی الحیاة الإسلامية) بود. در آن مدت که زمان خفقان و ظلم و بیدادگری بود کسی یافت نمی شد تا بتواند ایشان را مورد حمایت و راهنمایی قرار دهد ، تا اینکه در سال (۱۹۸۵ میلادی) خداوند مئان راه ارتباط سری

و مخفیانه ای را با شهید آیه الله العظمی سید محمد صادق صدر (ره) - معروف به شهید صدر ثانی- را برای ایشان فراهم نمود ، که ثمره آن ارتباط و نامه نگاریهای سری و به ارمغان آمدن چند کتاب بقلم شیخ محمد یعقوبی در موضوعات اندیشه اسلامی و اخلاق و تهذیب نفس بنام های : (شهید صدر الثانی کما أعرفه و قنادیل العارفین) بود و دو کتاب هم توسط آیه الله العظمی شهید صدر (ره) که یکی کتاب مبسوطی بنام (ما وراء الفقه) و دیگری بنام (نظرة فی فلسفة الأحداث فی عالم المعاصر) تألیف کردند .

ایشان پس از جنگ ایران و عراق در سال (۱۹۹۸ میلادی) به نجف اشرف برگشته و با صبیّه ی علامه سید محسن موسوی غریفی شهید قیام شعبانیه ازدواج کردند.

معظم له در قیام شعبانیه سال (۱۹۹۱ میلادی) با مجاهدین نجف اشرف در دفاع از شهر مقدس کربلا خارج شدند ، اما بعد از چیره شدن مزدوران نظام طاغوتی بر کربلا انقلابیون ایشان را همراه افراد غیر مسلح به نجف اشرف بر گرداندند و فرصتی برای ایشان ایجاد نشد تا بتواند در آن مبارزه شرکت داشته باشند، با اینحال ایشان با قلم و زبان به کمک مبارزان بر خاسته و روحیه جوانان انقلابی را تقویت میکردند و برخی از اعلامیه های ایشان از بلندگوهای صحن و رواق حرم مطهر حضرت علی ع پخش میشد.

پس از میثاق و بیعت مبارزان و مجاهدان با آیت الله العظمی شهید صدر ثانی (ره) بعنوان رهبر انقلاب ، معظم له در روز قبل از دستگیری ، پنج گروه را برای رهبری این قیام تشکیل دادند که ایشان را بعنوان مسئول گروه سیاسی و مطبوعاتی این قیام گماشتند اما در روز بعد از آن هجوم نیروهای رژیم بعث به نجف اشرف مانع از فعالیت های انقلابی آنان شد ایشان در ابتدای سال ۱۹۹۲ م (شعبان ۱۴۱۲ هـ ق) توسط مرجع بزرگ آیت الله العظمی خوئی (ره) ملّیس به لباس مقدس روحانیت شدند.

معظم له تنها شخص مورد اعتماد و حامی آیت الله العظمی شهید صدر ثانی (ره) در ابتدای اعلام مرجعیّت ایشان بود و این مطلب را خود شهید صدر ثانی (ره) در دیدارها و حضور دیگران بیان میکردند.

افراد زیادی از حوزویان و غیر آنها که با شهید صدر ثانی (ره) در ارتباط بودند معظم له را شخصیت دوم قیام و انقلاب پس از شهید صدر (ره) میشناختند.

آیت الله العظمی شهید صدر (ره) با هدف اتحاد و همبستگی بین حوزه و دانشگاه، (جامعه‌الصدر) را تأسیس کردند ایشان شخصیت جامعی را که بتواند این مؤسسه را اداره و اهداف از پیش تعیین شده را جامه عمل ببوشاند را در غیر از شخصیت آیت الله العظمی شیخ محمد یعقوبی که هم صلاحیت دانشگاهی و هم حوزوی داشته نمیدیدند و این آن چیزی است که آیت الله العظمی شهید صدر (ره) هنگام معرفی ایشان بعنوان رئیس این دانشکده در ماه صفر (۱۴۱۹ هـ ق) بیان کردند.

آیت الله العظمی شهید صدر (ره)، شیخ محمد یعقوبی را مورد لطف و توجه فراوان قرار میدادند و شخصیت ایشان را بارها در حضور دیگران مطرح میکردند برخی از آن عبارات و جملات شهید صدر (ره) در مورد ایشان در مقدمه کتاب (المشتق عند الأصولیین) و کتاب (قنادیل العارفین) آمده است و دقیقاً روز پنجم جمادی الثانی (۱۴۱۹ هـ ق) ، پنج ماه قبل از شهادت، در دیدار ضبط شده ای با طلاب و دانش آموختگان جامعه‌الصدر داشته اند که شیخ یعقوبی را بعنوان جانشین خود بدین بیان معرفی

نمودند: (...اکنون میتوانم بگویم که شایسته ترین گزینه برای اداره حوزه بعد از من جناب شیخ محمد یعقوبی اگر اجتهاد ایشان تأیید شود میباشد).

معظم له با رعایت آداب و عرف حوزه، از اعلام اجتهاد صرفه نظر نمودند تا اینکه برخی از نوشته های فقهی، استدلالی خود را که در سال ۱۴۲۰ هـ ق تدوین کرده بودند را منتشر کردند که پس از اطلاع یافتن علما از محتوای علمی آن کتابها، مؤلف را شخصیتی مجتهد و عالم معرفی نمودند از جمله حضرت آیت الله محمد علی گرامی قمی (که از آیت الله العظمی منتظری (ره) اجازه اجتهاد دارند) و حضرت آیت الله محمد صادقی تهرانی (ره) (که اجازه اجتهاد خود را از آیه الله العظمی خوئی (ره) دریافت کرده اند) و دیگران در سال (۱۴۲۴ هـ ق) (۲۰۰۴ م) شهادت به مجتهد بودن ایشان دادند.

ایشان تا قبل از شهادت آیت الله العظمی شهید صدر (ره) در ذی قعدة (۱۴۱۹ هـ ق)، ملازم و همراه همیشگی او و پس از شهادت در آن خفقان و جو هولناک و در حضور نیروهای تا بن مسلح رژیم با تعداد انگشت شماری بر بدن مطهر او و دو فرزندش نماز خواند و به خاک سپردند.

ایشان پس از شهادت شهید صدر (ره) رهبری جنبش و حرکت اسلامی عراق را که شهید صدر (ره) پایه گذار آن بود را به عهده گرفتند و بجهت حفظ و بقای این جنبش در مقابل تهدیدها و فشارهای رژیم بعث به هدف نابودی این حرکت اسلامی به یژه نماز جمعه ترندهای جدیدی را بکار بستند.

تحصیلات حوزوی:

با توجه به داشته های علمی وافر، ایشان دروس حوزوی را با شرح لمعه و اصول فقه علامه مظفر (ره) در مؤسسه اسلامی نجف اشرف که زیر نظر و مدیریت مرحوم سید محمد کلانتر (ره) بود شروع کردند و در مدت کوتاهی با تلاش و جدیت مراحل تحصیل را پشت سر گذاشت تشویق و ترغیب های آیت الله العظمی شهید صدر (ره) به حضور در درس خارج در عین حال که مشغول تحصیل در سطوح عالی یعنی مکاسب و کفایه بودند وارد درس خارج شد اصول لفظیه را از شوال (۱۴۱۴ هـ ق) تا شهادت شهید صدر (ره)، در محضر ایشان تلمذ میکردند و اصول عملیه را از محضر آیت الله العظمی شیخ محمد اسحاق فیاض (۱۴۱۷-۱۴۲۱ هـ ق) و فقه را نزد حضرت آیت الله العظمی سیستانی (۱۴۱۵-۱۴۲۰ هـ ق) و مرحوم آیت الله العظمی شهید میرزا علی غروی (ره) (۱۴۱۶-۱۴۱۸ هـ ق) فیض میبردند و تمام تقریرات دروس خارج را تدوین کرده است.

ایشان قبل از گذشت یک سال از ورود به مؤسسه اسلامی نجف اشرف تدریس مقدمات را شروع و پس از آن به تدریس لمعه و اصول فقه و بعد از آن مکاسب و کفایه را تدریس کردند و گفتنی است که درس ایشان از پربارترین و پرجمعیت ترین درس هایی است که برگزار میشد.

در شعبان (۱۴۲۷ هـ ق) تدریس خارج را شروع کردند ایشان با انتخاب مسائل اختلافی بین فقهاء که دارای اهمیت و آثار فراوان و موجب پرورش علمی میباشد غنا و جذابیت بیشتری به حلقه درس ایشان بخشیده و از دیگر امتیازات درس ایشان مطرح کردن آراء و نظرات بزرگان قدام و معاصرین دو حوزه بزرگ قم و نجف اشرف میباشد که این موجب شده که بیش از هفتاد نفر از فضلا و اساتید حوزه گرد او جمع شوند، ایشان مباحث ارائه شده را در کتابی بنام (فقه الخلاف) که تا کنون پنج جلد، مشتمل بر ۳۸ مسأله را به رشته تحریر در آورده و به زیور طبع آراسته است.

(سبل السلام) نام رساله عملیه معظم له میباشد ، جلد اول آن مشتمل بر مسائل عبادات و جلد دوم آن حاوی مسائل معاملات است که در سال ۱۴۳۰ هـ ق برای اولین بار به چاپ رسید و بارها تجدید چاپ شد ، همچنان کتاب مناسب حج ، که رساله مفصل و جامعی است چندین بار تجدید چاپ شد.

تألیفات معظم له:

ایشان کتابهای متعددی غیر از آن چیزی که در بالا آمده دارند، از جمله: الرياضیات للفقیه ، ملامح من تاریخ و خطاب القيادة الدينية في العراق (جلد ۵) ، ثلاثة يشكون ، دور الأئمة في الحياة الإسلامية ، قناديل العارفين ، المشتق عند الأصوليين (تقریرات درس شهید صدر ثانی (ره)) ، الأسوة الحسنة ، المعالم المستقبلية للحوزة العلمية ، الفقه الإجتماعي ، نحن و الغرب ، من وحي الغدير، فقه طلبة الجامعات ، و کتابهای دیگر.

و ایشان موضوعات دیگری که مورد نیاز جامعه بود در بابهای مختلف تدوین و تألیف کردند ، ایشان برخی از شاگردان خود را پس از تعیین و تبیین هدف و خطوط کلی بدین جهت مأمور میسازند و برای حسن انجام کار و به هدف پرورش و تربیت و شکوفا کردن استعداد شاگردان ، خود اشراف و نظارت مستقیم را بعمل می آورند این فعالیت صدها کتاب در موضوعات مختلف را به ارمغان آورده است صدها سخنرانی از ایشان در مناسبت های مختلف مذهبی و سیاسی ضبط شده است ، برخی از آنها که با موضوعیت سیاسی میباشد در کتاب (ملاح من تاریخ و خطاب القيادة الدينية في العراق) ثبت شده است.

اهداف و برنامه ها:

معظم له معتقدند که بعد از سقوط نظام دیکتاتوری عراق در صفر (۱۴۲۴ هـ ق) و فراهم آمدن زمینه های کار و فعالیت پس آنکه هیچ راه و کاری جهت انجام وظیفه در زمان رژیم بعث نبود باید برنامه ها و فعالیت های مرجعیت بصورت گروهی و جمعی (مؤسسه ای) و نه فردی سامان پذیرد.

ایشان پس از نابودی نظام استبداد در عراق به جهت تحقق بخشیدن برنامه مورد نظر خود در تاریخ ۲۷ صفر ۱۴۲۴ هـ ق (۳۰ آوریل ۲۰۰۳ م) کنگره ای به جهت تأسیس و تشکیل مؤسسه (جماعة الفضلاء) برپا کردند.

این مؤسسه از فضایی حوزه علمیه که فعال اجتماعی و در بصیرت افزایی عمومی اهتمام می ورزند شکل گرفته که هر کدام با توجه به تخصص خود مشغول فعالیت میباشند ، هسته اولیه تشکیل دهنده این مؤسسه ، طلاب پرورش یافته فکر و اندیشه انقلابی محضر معظم له میباشند.

ایشان در سفر سه روزه ای که به بغداد داشتند در تاریخ ۲۲ صفر (۱۴۲۴ هـ ق) نماز جمعه حرم حضرت امام کاظم علیه السلام را اقامه کردند و طی خطبه نماز در راستای بصیرت افزایی ، مردم را متوجه این امر کرد که در تحولات جدید باید چه اموری را مطالبه کنند و خواسته های مردم چه چیزهایی باید باشد ، همچنین مردم را به جهت محقق کردن مطالبات و خواسته های خود دعوت به راهپیمایی

عمومی روز دوشنبه به سمت میدان فردوس مرکز بغداد کردند در آن راهپیمایی باشکوه که طول آن کیلومترها بود جمع زیادی از مردم حضور پیدا کردند.

و از دیگر برنامه های سفر ایشان به بغداد دیدار با فرهنگیان و اساتید دانشگاهها بود که پیروان خود را به مشارکت عملی در راستای سامان بخشیدن به اوضاع اسلامی و ملی بعد از سقوط صدام در ۲۰۰۳م با تشکیل حزبی سیاسی بنام (حزب الفضیلة الاسلامی) دعوت کردند که پس از تشکیل، این حزب نقش گسترده و فعالی در کشور داشت که اکنون چند کرسی مجلس عراق را به خود اختصاص داده است.

و از دیگر برنامه های اعلام شده ایشان تشکیل اتحادیه های اصناف مختلف به جهت سروسامان بخشیدن به اوضاع و احوال مردم از جمله : اتحادیه اساتید و فارغ التحصیلان دانشگاهها بنام (جامعیون) ، اتحادیه مهندسان بنام (تجمع المهندسين الاسلامی) ، و زنان بنام (رابطة بنات المصطفی (ص)) و دیگر اصناف و اتحادیه های دیگر که معظم له خود از این موسسات حمایت و پشتیبانی میکنند.

از جمله مؤسساتی (غیر از جماعة الفضلاء) که بلطف خداوند در جهت اهداف خود تا کنون فعال و نقش آفرین میباشند را می توان نام برد :

- ۱- جامعة الصدر الدینیة ، با بیش از ۲۰ شعبه در استانهای مختلف که زیر مجموعه حوزه علمیه نجف اشرف فعالیت میکنند و بالغ بر ۲۰۰۰ طلبه را در خود جای داده است.
- ۲- جامعة الزهراء (س) ، با زیر مجموعه داشتن بیش از ۱۴ شعبه در شهرهای مختلف، و پرورش دهنده بیش از صدها طلبه ، این همانند جامعة الصدر میباشد مگر اینکه ویژه خانمها میباشد.
- ۳- شبکه های تلوزیونی اسلامی (شبکه ماهواره ای "النعیم" ، شبکه "البلاد" از بغداد، و شبکه "الأمل" از بصره، و شبکه "سبل السلام" از ناصریه پخش میشوند).
- ۴- بیش از دهها نهاد و موسسات دینی، فرهنگی، اجتماعی و بشر دوستانه.
- ۵- کانون سادات علوی، جهت پشتیبانی و حمایت و سرپرستی ذریه آل رسول ﷺ و برجسته کردن نقش آنها در جامعه میباشد.

از دیگر برنامه های صورت گرفته توسط معظم له ، راه اندازی مراسم سالانه زیارت فاطمیه (سلام الله علیها) در ۳ جمادی الثانی میباشد ایشان در جمع سوگواران شهادت حضرت صدیقه طاهره (سلام الله علیها) ، با محوریت شهادت آن بانوی مکرمه (سلام الله علیها) و مسایل روز و پیش روی جامعه سخنرانی ایراد میکنند و در ادامه با تشیع جنازه نمادین به سوی حرم حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام حزن و اندوه خود را به پیشگاه حضرتش عرضه میدارند نخستین مراسم زیارت فاطمیه (سلام الله علیها) در سال (۱۴۲۷ هـ ق) صورت گرفت. و همچنین تشکیل هیأتی بصیرت حسینی علیه السلام برای اساتید و دانشجویان دانشگاهها که در آن تقریباً ۲۰ هزار نفر در مراسم سالگرد واقعه عاشورا در کربلا دور هم گرد می آیند.

برای آگاهی بیشتر از زندگی معظم له میتوان به کتابهایی که بقلم خود ایشان نگاشته شده است مراجعه کرد که عبارتند از:

- ١- الشهيد الصدر الثاني كما أعرّفه.
- ٢- قناديل العارفين.
- ٣- الشيخ موسى اليعقوبي: حياته ، شعره.
- ٤- ملامح من تاريخ وخطاب القيادة الدينية في العراق.